

Poglejte to sprenevedanje Kučana in njegovih:

tri mesece pred volitvami bi spreminjali volilni sistem, prej pa so ves čas onemogočali potrebne spremembe volilnega sistema

Piše: *Janja Strah*, 11. januarja, 2022



foto: Demokracija, STA, Flickr, montaža

Le dva dni po Kučanovem famoznem sovražnem nastopu v Dražgošah se je v javnosti pojavila pobuda, v katero je zadnji šef CK ZKS tudi sam močno vpleten. Nacionalni svet za demokratično spremembo volilnega sistema je namreč pozval k spremembi volilnega sistema, češ da je to nuja in temelj povratka v demokracijo. »*Je tisto, kar lahko kot edino vrne DRŽAVO LJUDEM!*« so zapisali v sporočilu za javnost.

Nacionalni svet za demokratično spremembo volilnega sistema je nastal 25. marca lani, nastal pa je v okviru Sinteze, koalicije civilne družbe za prenavo. Vodja Sinteze je sicer **Emil Milan Pintar**, v začetku devetdesetih let predsednik t. i. vlade v senci in tedaj viden član SDP (sedaj SD), pri ustanovitvi nacionalnega sveta pa sta sodelovala tudi nekdanji ustavni sodnik **Ciril Ribičič** ter **Miran Mihelčič**. Kot meni Pintar, je počelo vseh težav Slovenije prav v zastarelem, premalo demokratičnem in nedomišljenem volilnem sistemu. Omenjeni nacionalni svet je kasneje sodeloval na nekaterih dogodkih, tudi na posvetu v Državnem svetu RS oktobra lani. »*Dovolj nam je strankokracije, hočemo bolj demokratičen volilni sistem,*« je ob ustanovitvi dejal Pintar.

Kučan in njegove kritike »strankokracije«

Prav »strankokracija« pa je izraz, ki ga je v zadnjih treh desetletjih velikokrat uporabil prav **Milan Kučan**, zato velja biti nanj zelo pozoren. V vseh besedilih, kjer je omenjena, je mogoče zaznati prstne odtise zadnjega partijskega šefa – tudi v aktualnem razglasu, ki ga je v imenu nacionalnega sveta za spremembo volilnega sistema sicer podpisala **Tjaša Zorc**. Takole pravi: »*Slovenija je po dveh desetletjih drsenja v strankokracijo zašla v veliko politično nestabilnost in razvojno krizo. Vlade ne morejo dokončati mandata, Državni zbor ne opravlja več svoje zakonodajne funkcije, temveč se ta seli v vodstva vladnih strank. Stranke od svojih poslancev zahtevajo absolutno partijsko disciplino, kakršne ne poznamo že več kot pol stoletja. To pa pomeni dejanski razkroj parlamentarne demokracije. DZ izgublja svoj pomen, dostojanstvo in spoštovanje.*« Zanimivo, kajti takšne ugotovitve so se začele širiti šele po tistem, ko je 13. marca 2020 oblast prevzela sedanja vlada. Prej pa so bili levosučno orientirani civilnodružbeniki z vodenjem države razmeroma zadovoljni.

Zakaj so zajahali konja volilnega sistema

Zanimivo je sicer, da poziv k spremembi volilnega sistema po svoje deluje privlačno, vsaj na prvi pogled. »*Naš cilj je bil,*« svojo ustanovitev utemeljuje omenjeni nacionalni svet, »*da po zgledu uspešnih demokratičnih držav (Nemčija, Nova Zelandija, Irska ...) pripravimo predlog demokratičnega volilnega sistema, v katerem bomo lahko državljani ne le postavljali svoje kandidate, temveč jih tudi neposredno volili. Po tehtnem razmisleku smo se odločili za kombinirani sistem, kjer državljani volijo polovico poslancev po večinskem načelu (tako kot danes volimo župane), z volitvami druge polovice poslancev pa ustvarjamo razmerja, ki ustrezajo proporcionalni moči političnih strank.*« S tem se je seveda mogoče strinjati, saj si večina državljanov želi volilnega sistema, kjer bi bila bolj poudarjena osebnost kot strankarska pripadnost.



Tranzicijska levica je leta 2000 izsilila ustavno uzakonitev proporcionalnega sistema. (foto: STA)

Očitno podobno meni tudi predsednik Državnega sveta **Alojz Kovšca**, ki je v pozdravnem nagovoru na skupnem dogodku DS in Sinteze ob posvetu o volilnem sistemu 21. oktobra lani poudaril, da je sprememba volilne zakonodaje zahteven, kompleksen in trajnejši proces, ki zahteva širše poenotenje politike in močno ter legitimno podporo državljanov. »*Volitve v Državni zbor so temelj demokratičnosti države, zato je pomembno, kako bodo izvoljeni predstavniki ljudstva in kakšna bo sestava parlamenta. V praksi se srečujemo z različnimi sistemi in kljub temu, da so kritike našega volilnega sistema številne, doslej do konkretnih sprememb še ni prišlo. Zaupanje v volilni sistem je bistvenega pomena za delovanje države in zato so prizadevanja organizacij, posameznikov, civilne družbe in institucij za izboljšanje volilnega sistema dobrodošla in nujna. Skupna naloga je, da se pripravi nov volilni sistem, ki mora nastati na odprt in transparenten način. Državni svet je že večkrat poskušal tudi s pripravo ustreznih zakonodajnih rešitev, s katerimi bi se uredil volilni spor pri volitvah v Državni svet. Ustavno sodišče je ugotovilo neskladje 50. člena Zakona o državnem svetu z Ustavo, saj ta preskopo ureja volilni spor pri volitvah v Državni svet. Državni svet je že dvakrat neuspešno poskušal v Državnem zboru doseči sprejem novele zakona in uskladitve z Ustavo, sedaj pa se je odločil, da bo nov predlog novele pripravljen v okviru strokovnega usklajevanja med pristojnimi službami obeh organov, Državnega sveta in resornega Ministrstva za javno upravo,*« je med drugim dejal. S tem je Kovšca tudi spomnil na dejstvo, da pogovori o spremembah volilnega sistema v resnici potekajo že dolgo časa, gre pa za odločitev, ki jo je treba zelo dobro pretehtati. Med vrsticami je Kovšca dejansko spomnil na to, da s sedanjim volilnim sistemom pravzaprav ni zadovoljen nihče.

Sprenevedanje tranzicijskih levičarjev, ki so v 90-ih letih blokirali spremembo volilnega sistema

S tem pa se zgodba o sprenevedanju šele dobro začne. Razglas nacionalnega sveta za nov volilni sistem je namreč ponudil tudi [videoposnetek](#), v katerem številne znane osebnosti podpirajo prizadevanja za spremembo volilnega sistema. Med anketiranci tako poleg **Milana Kučana** med drugim najdemo tudi **Svetlano Makarovič** in **Spomenko Hribar** in celo **Dejana Karbo**, ki »uspešno« zdi vlogo piarovca SD ter novinarja v redakciji Odlazkovega časopisa Svet24. Zato se postavlja vprašanje, čemu takšen apel dobre tri mesece pred volitvami in zakaj se tranzicijski levici, ki je prej vedno zavirala spremembe volilne zakonodaje, sedaj nenadoma tako mudi s spremembami volilnega sistema.

Poglejmo malo v zgodovino. Največjo pobudo za spremembo volilnega sistema je doslej sprožila SDS in to že sredi devetdesetih let, ko je zbirala podpise za razpis predhodnega zakonodajnega referendumu o volilnih sistemih in sicer s predlogom za uvedbo dvokrožnega večinskega volilnega sistema. Stranki

je uspelo zbrati več kot 40 tisoč podpisov, kolikor je bilo potrebno za vložitev pobude za razpis referendumu. Tranzicijska levica je nemudoma reagirala z zvijačo, saj je trideset poslancev vložilo referendumsko pobudo za razpis referendumu o uvedbi proporcionalnega sistema (ki smo ga takrat že imeli!), Državni svet RS pa je vložil še en referendumski predlog in sicer za uvedbo kombiniranega sistema (kakor ga sedaj predlaga tudi Kučanov »nacionalni svet«). Državni zbor je nato odločil, da se o vseh treh referendumskih vprašanjih odloča hkrati na isti dan (8. novembra 1996), vendar je ob tem prišlo tudi do hude zlorabe: večina v DZ je namreč izsilila, da gre tu za en referendum s tremi vprašanji in ne za tri vzporedne referendume. Ta manipulacija je namreč vplivala na kasnejšo interpretacijo izidov referendumu. Kot je razvidno iz poročila o izidu ([TUKAJ](#)), je edino predlog za uvedbo dvokrožnega večinskega sistema dobil več glasov ZA kot PROTI. Vendar so glasove za večinski sistem delili s skupnim številom in dobili 44,5 odstotka glasov, kar je še vedno manj kot 50 odstotkov, iz česar je bilo mogoče interpretirati, da nobeden od predlogov ni bil sprejet.



Ustavno sodišče je leta 1998 z odločbo poseglo v nepravilno in nepravilno štetje glasov oz. ugotavljanju izida referendumu iz leta 1996, kar je sprožilo val besa tranzicijske levice. (foto: STA)

Ustavno sodišče RS je zato dve leti kasneje revidiralo sporno ugotavljanje izida referendumu, saj je pri tem prišlo do več kršitev, ki so privedle do namerne razpršitve glasov, zaradi česar ni bilo mogoče po takšnem štetju ugotoviti dejanske volje volivcev. Odločba US je zato naletela na zelo sovražen odziv tranzicijske levice ter njenih medijskih izpostav. Začela se je dveletna borba za uzakonitev predloga, ki je bil sprejet na referendumu, o čemer je DZ odločal večkrat, a vedno neuspešno. Poslanci strank tranzicijske levice (LDS, ZLSD oz. SD, DeSUS...) so namreč trdili, da po ustavi poslanci niso vezani na kakršnakoli navodila, ne more pa poslanec ukazovati ustavnemu sodišču, kako naj odločajo. Dejansko je šlo pri tem odločanju za nekakšen ustavni vakuum, saj bi moral DZ praviloma le potrditi referendumski izid in s tem zakon, ki je bil dejansko potrjen že na referendumu – kar pa se ni zgodilo. Čeprav je tedanji premier **Janez Drnovšek** obljubil, da bodo poslanci LDS vendarle podprli to, kar je odločilo že ustavno sodišče, pa je vodja poslancev LDS **Tone Anderlič** v vzvišenem tonu povedal, da »ga ni boga in ne predsednika stranke«, ki bi mu ukazoval, kako naj glasuje.

S pravniško zvijačo presekani gordijski vozeli

Zgodba se je končala tako, da je po izstopu SLS iz koalicije zaradi združitve z (opozicijsko) SKD prišlo do neuspešnega glasovanja o zaupnici manjšinski Drnovškovi vladi. To je pomenilo padec vlade in nove predčasne volitve, seveda po starem sistemu. Za predčasne volitve se je zelo zavzemal tudi tedanji predsednik republike Kučan, medtem ko so SDS ter SLS+SKD skušali pridobiti še nekaj časa – prav to pa je bil povod za izvolitev **Bajukove** vlade, kar je bila, strateško gledano, slaba poteza, vendar v času, ko je šlo za spoštovanje volje volivcev, povsem razumljiva. V tem času pa je že prišlo do novega preobrata, saj je poslanec (ZL)SD **Miran Potrč** ponudil možnost, kako »presekati gordijski vozeli« z volilnim sistemom: poslanci bi sprejeli spremembo ustave, ki je do tedaj določala, da volilni sistem določa zakon, in v ustavo zabetonirali proporcionalni sistem. Tako se je tudi zgodilo, saj so Potrčev predlog sprejeli tudi poslanci združene SLS-SKD, kar je sprožilo tudi razkole v koaliciji, pa tudi nastanek nove stranke, to je NSi. Da je takšna rešitev, s katero so poslanci zaobšli odločbo US, ustrežna, je potrdila Beneška komisija – vendar pa je tranzicijska levica kasneje, ko bi lahko DZ podobno ravnal v primeru izbrisanih, ploščo obrnila. Kakorkoli že, Slovenija je tako dobila volilni sistem, ki ga je dejansko zelo težko spremeniti. Vsi nadaljnji poskusi sprememb od leta 2000 naprej so bili bob ob steno.



Zaradi nastanka najmanj treh novih strank, ki bi močno posegale v volilni bazen tranzicijske levice, bi se LMS in SAB lahko poslovili od parlamenta. Verjetno je tudi to razlog za poziv k spremembam volilnega sistema. (foto: STA)

Vsa naštetá dejstva seveda kažejo na to, kako se je tranzicijska levica ves čas obnašala, ko je šlo za volilne sisteme. Tako rekoč vsi njeni pravni teoretiki in politologi so ves čas glasno zagovarjali proporcionalni sistem, češ da številne države opuščajo večinske in kombinirane sisteme, ki da sta zastarela in tudi nevarna za demokracijo, zakaj bi torej Slovenija rinila v nasprotno smer? Roko na srce, gre pravzaprav le ta tri osnovne skupine volilnih sistemov, vmes je možnih ogromno pod-variant, skoraj nobena pa ni idealna, vsaka ima določene slabosti. Tako se je pred časom že pojavil predlog za odpravo okrajev, vendar bi to pomenilo centralizacijo in koncentracijo volilnega vpliva na velika naselja, medtem ko bi bilo podeželje z redkejšo poselitvijo v drugorazrednem položaju. Dejstvo pa je, da je tranzicijska levica ves čas igrala na karto lastnih interesov, tudi za ceno kršenja ustave ter volje ljudi. Prav zato je sprenevedavo in nehigienično, da se sedaj glavni »modreci« stare nomenklature postavljajo pred javnostjo kot varuhi demokracije.

Ali gre tranzicijski levici za nohte?

Postavlja pa se vprašanje, od kod motiv za takšno početje. Zagotovo takšen predlog ne bi prišel v javnost, če si ne bi tranzicijska levica od tega obetala velikih koristi. So morda ugotovili, da jim razmere v sedanjem volilnem sistemu, ki ima sicer mnogo slabih lastnosti, ne zagotavljajo močne zmage na volitvah aprila letos? Doslej je namreč globoki državi uspevalo s t. i. instant strankami novih obrazov vladati še naprej, vendar so ji pri tem šle na roko tudi razmere v nasprotnem taboru (medsebojni spori). Tokrat je drugače, saj sta SDS in NSi v dobrih odnosih, poskusi razbijanja koalicije niso uspeli, povrh vsega pa so se nekatere manjše izvenparlamentarne stranke združile v koalicijo **Povežimo Slovenijo**. Na drugi strani se tudi volilni bazen tranzicijske levice vse bolj cepi, saj se napoveduje nastanek novih strank, ki jih bodo vodili **Igor Zorčič**, **Robert Golob**, **Jure Leben**, itd. To pa je tudi neposredna grožnja KUL, saj bi to za LMS in SAB pomenilo slovo od parlamenta aprila letos. Istočasno pa skuša SD v svoje vrste privabiti vidne osebnosti, ki sicer ne delujejo v politiki, pri čemer bi bil njihov efekt lahko večji v primeru uvedbe kombiniranega sistema. Kakorkoli že, govorjenje o strankokraciji je samo še eden od tipičnih demagoških mehurčkov, ki se bo vsak čas razblinil v nič...